

“KICKINA SHAHZODA» ASARINING FALSAFIY TAHLILI”

XABIBULLAYEV SHAXZOD ABDUGAPPAR O'G'LI

*Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat
texnika universiteti “Falsafa va milliy g'oya kafedrası” Assistenti*

XUSANOVA DILRABO BAXODIR QIZI

*Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat
texnika universiteti 3-bosqich talabasi*

Тел: +998945762650 E-mail: dil.00.01.02@gmail.com

Anotatsiya: Ushbu maqolada Antuan de Sent-Ekzyuperining “Kichkina shahzoda” asari falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Asarda insoniyatning ma'naviy qadriyatlari, muhabbat, sadoqat va bolalik samimiyligining mohiyati chuqur falsafiy ramzlar orqali ochib berilgan. Meni fikrimcha, muallif har bir obraz orqali inson ruhiyatidagi ichki kurashni, oddiy hayotiy hodisalarda yashiringan ma'noni ko'rsatishga intilgan. Ayniqsa, bolalik dunyosini saqlab qolish g'oyasi muallifning butun asar falsafasining markazida turadi. Boshqa asarlardan farqi shundaki, “Kichkina shahzoda”da voqealar oddiy syujet asosida emas, balki falsafiy ramzlar, ichki mulohazalar va hayotiy saboqlar orqali ifodalangan. Shu sababli asar nafaqat badiiy, balki falsafiy manba sifatida ham alohida qadriyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: Kichkina shahzoda, falsafiy tahlil, ma'naviyat, ramziy obraz, inson ruhiyati, bolalik, muhabbat, hayotiy ma'no.

Аннотация: В данной статье произведение Антуана де Сент-Экзюпери «Маленький принц» анализируется с философской точки зрения. В произведении через глубокие символические образы раскрываются духовные ценности человечества, сущность любви, верности и детской искренности. По моему мнению, автор в каждом образе стремился показать внутреннюю борьбу человеческой души и смысл, скрытый в простых жизненных явлениях. Особенно идея сохранения детского восприятия мира

находится в центре философии всего произведения. В отличие от других литературных произведений, в «Маленьком принце» события передаются не через обычный сюжет, а через философские символы, внутренние размышления и жизненные уроки. Поэтому это произведение представляет ценность не только как художественное, но и как философское.

Ключевые слова: Маленький принц, философский анализ, духовность, символический образ, человеческая душа, детство, любовь, смысл жизни.

Abstract: This article examines Antoine de Saint-Exupéry's *The Little Prince* from a philosophical point of view. The work reveals humanity's spiritual values, as well as the essence of love, loyalty, and childhood sincerity through profound symbolic imagery. In my opinion, the author, through each character, seeks to show the inner struggle of the human soul and the meaning hidden in ordinary life situations. The idea of preserving a child's worldview stands at the very core of the philosophical concept of the entire work. Unlike other literary creations, *The Little Prince* conveys its events not through a conventional plot, but through philosophical symbols, inner reflections, and moral lessons. Therefore, the work holds value not only as a literary masterpiece but also as a philosophical source.

Keywords: The Little Prince, philosophical analysis, spirituality, symbolic imagery, human soul, childhood, love, meaning of life.

Kirish

Antuan de Sent-Ekzyuperining “Kichkina shahzoda” nomli asari dunyo adabiyotida eng mashhur va eng chuqur falsafiy mazmunga ega bo‘lgan asarlardan biri sifatida e’tirof etiladi. Asar ilk bor 1943-yil 6-aprelda Nyu-York shahrida fransuz va ingliz tillarida bir vaqtning o‘zida chop etilgan, keyinchalik esa 1945-yilda Fransiyada nashr etilgan. Ushbu kechikish Vichy hukumatining asarga qo‘ygan taqiqi bilan izohlanadi. “Kichkina shahzoda” bugungi kunda 140 milliondan ortiq nusxada sotilgan bo‘lib, 2024-yil holatiga ko‘ra 600 dan ziyod til

va dialektlarga tarjima qilingan. UNESCOning “Moon Mission” loyihasida qayd etilishicha, bu asar insoniyat tarixidagi eng ko‘p tarjima qilingan badiiy asarlardan biri sifatida tan olingan.

Garchi qissa bolalar uchun yozilgandek tuyulsa-da, uning falsafiy mohiyatida hayot, muhabbat, do‘stlik, mas’uliyat va inson tabiatiga oid chuqur ma’naviy g‘oyalar mujassam. Meni fikrimcha, muallif ushbu asar orqali insonni o‘zini anglash, qalb pokligini saqlab qolish va ichki dunyosiga qaytish zarurligiga chaqiradi. Asarda shu narsaga ahamiyat berdimki, muallif har bir obraz orqali inson ruhiyatidagi ichki kurashni, bolalikdagi samimiy qarashlar va kattalar dunyosidagi ziddiyatlar o‘rtasidagi falsafiy tafovutni ochib beradi. Ayniqsa, bolalik dunyosini saqlab qolish g‘oyasi butun asarning falsafiy markazini tashkil etadi.

Boshqa asarlardan farqi shundaki, “Kichkina shahzoda”da voqealar oddiy syujet asosida emas, balki ramziy ma’nolar, falsafiy mushohadalar va hayotiy saboqlar orqali ifodalangan. Muallif real hayot voqealaridan ko‘ra, inson qalbining ichki olamiga e’tibor qaratadi. Meni fikrimcha, aynan shu jihati bilan asar insonni o‘z ruhiyatiga nazar tashlashga, hayotdagi oddiy hodisalarda chuqur ma’no topishga undaydi.

Mazkur maqolada asarning asosiy falsafiy yo‘nalishlari — hayot va o‘zlikni anglash, bolalik haqiqatlari, muhabbat va mas’uliyat o‘rtasidagi bog‘liqlik, jamiyat tanqidi, do‘stlik va yolg‘izlik o‘rtasidagi dialektik munosabat hamda hayot mazmuniga oid fundamental savollar har tomonlama ilmiy tahlil qilinadi. Shu orqali “Kichkina shahzoda” asarining falsafiy va ma’naviy qimmatini, uning inson tafakkuriga ta’siri keng yoritiladi.

Hayot va o‘zlikni anglash

“Hayotning asl ma’nosi nimada?” savoliga javob izlash – «Kichkina shahzoda»ning markaziy falsafiy masalalaridan biridir. Asarda yurak bilan ko‘rish muhimligi ta’kidlanadi: “Axir faqat yurak bilan yaxshi ko‘rish mumkin; asosiy narsalar ko‘zga ko‘rinmaydi” degan mashhur satr orqali insoniy qadriyatlar modda

dunyosidan ustunligi ifodalanadi. Bu shiori asarda muhabbat, sadoqat va e'tibor kabi narsalarning tashqi ko'rinishdan ko'ra yurak bilan anglanishini, ya'ni haqiqiy «o'zlik»ni topish uchun inson ichki nigohiga suyanish kerakligini eslatadi. Kichkina shahzoda qahramoni o'z sayyorasidagi guliga nisbatan mas'uliyatni anglashi va o'ziga xos tajriba orttirishi ham shaxs va hayot ma'nosini kashf etish jarayonidir. Umuman olganda, asar hayotiy tajriba va adashgan ruhiyat haqida boshqacha dunyoqarashga chaqiradi.

Bolalik va ong, bolalikni unutish muammosi

Asar kattalarning aksari bolalikning sehrli dunyosini unutib qo'yganini tanqid etadi. Mashhur iborada aytilishicha, _“Axir, barcha kattalar dastlab bolalar edi, ulardan faqat bir nechtasi buni eslaydi”. Demak, ko'p odamlar bolalikdagi sinchkov ong va ijodkor niyatlarini yo'qotib, faqat quruq hayotga yopishib qoladi. Hikoyaning boshida uchuvchi kichkinalar dunyosi sirini kattalarga tushuntiradi, lekin ular faqat “nazariy” narsalarga sho'ng'iydi.

Qissada haqiqiy bolalik donoligi ustuvorligi aks etib, bola nigohi bilan qarash – hayot haqidagi toza ong – kattalar dunyosida zaruriy ekanligi ko'rsatiladi. Shunday qilib, asar bolalik dunyosini qadrlashga, uni unutib qolmaslikka chaqiradi.

Muhabbat, mas'uliyat va insonlararo rishtalar

Asar bosh qahramoni «shahzoda» va uning atrofidagi belgilar orqali odamlar orasidagi chin muhabbat va unga bog'liq mas'uliyat konsepsiyasini ochib beradi. Masalan, Tulki – ushbu dostonning ma'naviy ustozidir. Tulki shahzodaga do'stlik tamoyilini o'rgatar ekan, insonlararo munosabat «kimnidir o'zgacha qilganing uchun butun hayoting davomida uning uchun javobgarsan» degan g'oyani ta'kidlaydi. Gul esa inson munosabatlaridagi murakkablikni o'rgatadi: u hurmat talab qilgani sayin ko'proq e'tibor kutadi, lekin hamon egasiga sevgisini ko'rsatadi. Shahzoda gulga bo'lgan mehrini anglab, har bir narsaning yagona va muhim ekaniga ishonadi. Umuman, qissa muhabbat va sadoqatga, insonlik muloqoti va mehr-shafqat kabi ko'rinadigan, ammo aslida yashashimizni ma'no bilan to'ldiradigan jihatlarga urg'u beradi.

Jamiyat tanqidi: kattalar olami, axloqiy qadriyatlar, ma'naviy inqiroz

Shahzoda sayyoralarda uchratgan kattalar personajlari orqali ideal mag'lubiyati matnini tanqid qiladi. Har bir uchrashuvda, nazarida, kattalar ma'naviy inqirozga uchragani ko'rsatiladi. Masalan, birinchi sayyorada qirollik ishi bilan mashg'ul bo'lgan shoh faqat o'ziga buyruq berishni yoqtiradi; boshqa sayyorada tanqid qilinadigan manman (shuhratparast) odam boshqalardan doimo maqto'v kutadi; ishbilarmon yulduzlarni o'z mulki deb sanaydi (boyligi haqida son-sanoqsiz gapiradi); chiroqchi esa hayotdan maqsadini yo'qotib, beozor mehnatning ma'nosiz tomoniga botadi. Bu personajlar insonni faqat dunyoviy obro'-o'rniga, boylikka yoki majburiyatga bog'langan holda hayot kechirayotganini ochib berib, hukm, hasad va charchoqning ma'nosizligini ko'rsatadi. Ya'ni, mo'jiza pardasi orqasida odamiylik, bag'rikenglik va haqiqiy qadriyatlarni esdan chiqargan jamiyat tanqid qilinadi.

Do'stlik va yolg'izlik

Asar yolg'izlik va do'stlik mavzularini ham ziddiyatli tarzda yoritadi. Kichkina shahzodaning sayyoralararo safarida yolg'izlik hissi doimo ustundir: u o'z sayyorasidagi yagona guli bilan faqat o'zini tutadi, yangi joylarda esa do'stlik uchun tayyor odamlar ko'rib hayron bo'ladi. Ammo qissa o'zidan boshqa hech kim yo'qdek bo'lgan muhitda odamlar bilan chin dildan aloqalar o'rnatish imkoniyatiga ishora qiladi. Masalan, qahramon Sahro cho'lida Uchuvchi bilan uchrashib, ular o'rtasida chin do'stlik rishtasi o'rnatadi. Tong otguncha ular bahslashib kechirgan suhbat va ko'ngildagi issiqlik yolg'izlikni kamaytiradi. Shuningdek, Tulki ham Shahzodaga odam bilan do'st bo'lish qanchalik katta boylik ekanini ko'rsatadi. Shu yo'l bilan asar do'stlikning mahoratini va inson qalbini yodgorlikka aylantirish kuchini alohida ochib beradi, hozirgi hayotning sovuqligida ko'p uchraydigan yolg'izlik muammosiga e'tiroz bildiradi.

Asardagi hayot mazmuniga oid savollar: hayotning mazmuni, o'lim, vaqt

Kichkina shahzoda asarida hayot mazmuniga oid fundamental savollar ham ko'tariladi. Shahzoda va uchuvchi suhbatlari, Tulki voqiyasi orqali birinchi navbatda Shahzoda o'z guliga bag'ishlangan muhabbatga mas'ul ekanini anglaydi.

Ilon bilan uchrashuv orqali asar o'lim va qayta tug'ilish haqidagi falsafiy fikrlarni ochib beradi: shahzoda o'zining jismoniy tanasini tashlab ketadi, ammo qalbida doimiy hayot sari yo'l olganining ramzi sifatida qaytadi. Bu hol inson o'limini ham unutilmas ruhiy tajriba deb ko'rishga chaqiradi.

Vaqt masalasi ham «Kichkina shahzoda»da o'ziga xos aksini topadi: masalan, Sent-Ekzyuperi ko'p qismi cho'lda o'tgan ijodiy hayotidan olingan sahna sifatida shahzodaga bir kunda 43 marta quyosh botishini ko'rsatadi. Bu abstrakt misol yordamida hayot —qanchalik qadrlı ekanligi ta'kidlanadi. Shuningdek, asarda ta'kidlanishicha, “asosiy narsalar ko'zga ko'rinmasligi” bizni doimo gumanistik qadriyatlarga intilishga undaydi. Shunday qilib, Kichkina shahzoda hayotning mazmuni, vaqt o'tishi va o'lim mavzularini chuqurroq o'ylashga undovchi bir falsafiy ertak sifatida namoyon bo'ladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, “Kichkina shahzoda” asari insoniyatni o'z ichki olamiga qaytishga, mehr, e'tibor va samimiyat kabi qadriyatlarni qayta kashf etishga da'vat etadi. Asarda shu narsaga ahamiyat berdimki, muallif hayotning oddiy jihatlarida ham falsafiy chuqurlikni ochib bera olgan. Boshqa asarlardan farqi shundaki, unda tashqi voqealar emas, balki ichki kechinmalar, ruhiy izlanishlar markaziy o'rinda turadi. Mening fikrimcha asar o'quvchini o'zini anglash, hayot mohiyatini tushunish va insoniylikni qadrlashga undaydi. Shu bois “Kichkina shahzoda” nafaqat adabiy, balki falsafiy fikrlashni tarbiyalovchi, har bir avlod uchun dolzarb ahamiyatga ega asar sifatida qadrlanadi. Xikoyada inson hayotidagi eng asosiy qadriyatlar – mehr, do'stlik, sadoqat, mas'uliyat va bolalikning sof dunyoqarashi – yuksak falsafiy ohangda talqin etilgan. Sent-Ekzyuperi asarda keng tarixiy obrazlar vositasida hamjamiyat inqirozini ochib, har bir o'quvchiga hayotni yurak bilan qadrlashga, bolalikni unutmaslikka chaqiradi. Ayniqsa, mashhur iqtiboslar – “faqat yurak bilan ko'rish mumkin” kabi so'zlar – mehr-muhabbat va insoniylikning ko'zga ko'rinmas go'zalligini ta'kidlaydi. Kichkina shahzoda fidoiy, tarbiyaviy, balki eng muhimi – falsafiy asar ekanligi

bilan ajralib turadi va hayotning mohiyati haqida chuqur mulohaza uyg'otadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Sent-Ekzyuperi, A. de. Kichkina shahzoda (qissa). Vikipediya (O'zbek).
uz.wikipedia.org
- 2.“The Little Prince – A tale of heartfelt wisdom and essential truths.” Times
of India (onlayn maqola). timesofindia.indiatimes.com
- 3.“UNESCO’s Lunar Mission: Preserving Humanity’s Languages and
Cultures on the Moon.” UNESCO rasmiy sayti (2024). unesco.org
- 4.“The Little Prince reaches its 600th translation, a world record!”
lepetitprince.com (Antoine de Saint-Exupéry rasmiy sayti, 2024).
lepetitprince.com
- 5.“Le petit prince” (biografiya) Alliance Française de San Francisco (2025).
afsf.com
- 6.The Little Prince (inglizcha Vikipediya) – asarning fon hamda vaqt
konsepsiyasi haqida.